

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ενότητα #5: Πρόγραμμα βασιζόμενο στο πρόγραμμα
σπουδών (ΔΕΠΠΣ)

Διδάσκων: Γουργιώτου Ευθυμία
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα **Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο 3.0 Ελλάδα** (*Attribution – Non Commercial – Non-derivatives 3.0 Greece*)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΟΙ ΤΠΕ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Έφη Γουργιώτου
Επίκουρος Καθηγήτρια
ΠΤΠΕ
Παν. Κρήτης

Οι ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο

- Οι συνεχείς συζητήσεις και αντιπαραθέσεις έχουν εμπλουτίσει τη γνώση μας αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση. Τα ερευνητικά δεδομένα συγκλίνουν στο ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην καθημερινή μαθησιακή-διδασκτική πράξη δυνάμει επιφέρει γόνιμα αποτελέσματα (Siraj-Blatchford, & Siraj-Blatchford, 2006; Νικολοπούλου, 2009; Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003), δεδομένου ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για την υποστήριξη της μάθησης των μικρών παιδιών, καλλιεργώντας δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, δημιουργικότητας και γλωσσικής ανάπτυξης αυτών.

Οι ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο

- Συγκεκριμένα, οι νέες αλληλεπιδραστικές τεχνολογίες διευκολύνουν τη δημιουργία περιβαλλόντων ενεργητικής μάθησης και οι πολυμεσικές τεχνολογίες βοηθούν τα μικρά παιδιά να οπτικοποιήσουν δυσνόητες έννοιες, διευκολύνοντας ταυτόχρονα τη δημιουργικότητα, τον πειραματισμό και την ανακάλυψη νέων γνώσεων (Κυρίδης, Δρόσος & Ντίνας, 2003).

Οι ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο

- Τις δυνατότητες αυτές αναγνωρίζει και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (βλ. ΔΕΠΠΣ- ΑΠΣ, 2003 :4310) υποστηρίζοντας την ένταξη των ψηφιακών εφαρμογών στις καθημερινές δράσεις, με σκοπό «να εξοικειωθούν τα παιδιά με απλές βασικές λειτουργίες του υπολογιστή και να έλθουν σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του». Ανάλογη σημασία στη χρήση των ΤΠΕ αποδίδεται και από τον *Οδηγό Νηπιαγωγού* όπου ο υπολογιστής όταν αξιοποιηθεί σε κατάλληλα οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον, μπορεί να ενισχύσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των παιδιών, την κοινωνικοποίησή τους, την ευελιξία της σκέψης, τη δημιουργικότητά τους την ανάπτυξη της ικανότητάς τους για επίλυση προβλημάτων, καθώς και την ανάπτυξη της αυτονομίας τους (Δαφέρμου, Κουλούρη & Μπασαγιάννη, 2006).

Οι ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο

- Ωστόσο, ο τρόπος που θα αξιοποιηθεί αυτή η πρακτική, χρήζει μεγάλης σημασίας στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και αυτό έχει αποτελέσει πηγή μεγάλων προβληματισμών στο χώρο της επιστημονικής κοινότητας. Ερευνητές όπως οι Hertzog & Klein (2005) υποστηρίζουν πως η τεχνολογία όταν χρησιμοποιείται σωστά έχει την ικανότητα να συνεισφέρει ευεργετικά στη μάθηση των παιδιών. Αντιθέτως, ερευνητές όπως οι Cordes & Miller (2000) τονίζουν πως δεν υπάρχουν αξιόπιστα εμπειρικά δεδομένα που να τεκμηριώνουν την παιδαγωγική αξία των ψηφιακών και διαδικτυακών εφαρμογών στην προσχολική αγωγή, περιγράφοντας επίσης αρκετές βλαβερές συνέπειες στην υγεία και στη μάθηση των παιδιών.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Ειδικότεροι διδακτικοί στόχοι

α. Ως προς το γνωστικό αντικείμενο

1. Να έρθουν σε επαφή με τα κείμενα των Ευαγγελίων που αποτελούν σημαντικό μέρος της χριστιανικής λογοτεχνίας.
2. Να μάθουν την ιστορία της γέννησης του Χριστού μέσα από αυθεντικό κείμενο.
4. Να εκφράσουν προηγούμενες θρησκευτικές εμπειρίες.
5. Να εκφράσουν συναισθήματα.
6. Να έρθουν σε επαφή με πίνακες βυζαντινής τέχνης.
7. Να ακούσουν βυζαντινούς ύμνους και τροπάρια.
8. Να μπουν στο κλίμα κατάνυξης που υπάρχει τις μέρες των Χριστουγέννων.
10. Να αποτυπώσουν με ζωγραφική βασικά στοιχεία της ιστορίας.

Ειδικότεροι διδακτικοί στόχοι

β. Ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών

1. Να εξοικειωθούν με το μαθησιακό περιβάλλον του Η/Υ ως περιβάλλον εργασίας, το οποίο θα ευνοεί τους ελεύθερους αλλά και οργανωμένους πειραματισμούς όλων των μορφών ώστε, μέσα από αυτούς, να ανακαλύψουν τις δυνατότητες του κάθε Μέσου και ταυτόχρονα θα υποστηρίζει την επικοινωνία, και ανταλλαγή των απόψεων μεταξύ των εμπλεκόμενων.
2. Να γνωρίσουν διαφορετικές χρήσεις του υπολογιστή, του στερεοφωνικού, του ψηφιακού μαγνητόφωνου, της μηχανής προβολής, της φωτογραφικής μηχανής σαν εργαλεία ανακάλυψης, δημιουργίας και έκφρασης στο πλαίσιο των καθημερινών τους δραστηριοτήτων.
3. Να γνωρίσουν συγκεκριμένα λογισμικά τα οποία θα τους βοηθήσουν να ανακαλύψουν, να κατανοήσουν, να εμπεδώσουν τη νέα γνώση.

Ειδικότεροι διδακτικοί στόχοι

γ. Ως προς τη μαθησιακή διαδικασία

1. Να μάθουν να συνεργάζονται, να ανταλλάσσουν απόψεις και να καταλήγουν σε κοινά συμπεράσματα, με σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις.
2. Να τονώσουν την αυτοεκτίμησή τους και την αυτοεικόνα τους μέσα από ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες.
3. Να αναδεικνύουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις τους και να τις χρησιμοποιούν για την οικοδόμηση των νέων εννοιών.
4. Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.
5. Να ασκηθούν ώστε να εφαρμόζουν ορθές τεχνικές διαλόγου και επιχειρηματολογίας.
6. Να καλλιεργηθεί η ικανότητα λήψης απόφασης.
7. Να συμμετέχουν και να απολαύσουν δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης.

Οργάνωση της διδασκαλίας και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

- Στην παρέμβαση χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω διδακτικά εργαλεία :
- Ως λογισμικό παρουσίασης χρησιμοποιήσαμε το PowerPoint, για να προβάλλουμε πίνακες σχετικούς με την Γέννηση,
- βιντεοπροβολέα,
- ταινία animation με θέμα τη Γέννηση,
- βιντεοκάμερα για βιντεοσκόπηση των δραστηριοτήτων,
- Radio Cd,
- ψηφιακή φωτογραφική μηχανή,
- ψηφιακό κασετόφωνο ηχογράφησης,
- CD με μουσική, ψηφιακές εικόνες έργων τέχνης,
- διαδίκτυο (εύρεση εικόνων, ταινίας animation).
- Ως εργαλεία συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήσαμε τη βιντεοσκόπηση, τα παιδικά σχέδια, την ψηφιακή ηχογράφηση συνέντευξης.

Μεθοδολογική προσέγγιση

- Το θεωρητικό υπόβαθρο του συγκεκριμένου σεναρίου βασίστηκε στις γνωστικές θεωρίες μάθησης, τον εποικοδομητισμό (βλ. Dewey, 1916; Piaget & Inhelder, 2000), την ανακαλυπτική μάθηση και τις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρήσεις (Vygotsky, 1978:86) για τη μάθηση, οι οποίες, μεταξύ άλλων, προτείνουν οι ψηφιακές και διαδικτυακές εφαρμογές να αξιοποιούνται από μια μικρή ομάδα παιδιών, αντί από το κάθε παιδί ξεχωριστά, η οποία καθοδηγείται διακριτικά από το/τη νηπιαγωγό, διότι με αυτόν τον τρόπο το κάθε παιδί έχει την ευκαιρία να συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες και να αξιοποιεί την κοινωνική αλληλεπίδραση που του προσφέρει η ομάδα στην απόκτηση γνώσης.
- Προτείνεται επίσης τα παιδιά μετά από τις ατομικές τους ψηφιακές δραστηριότητες να αλληλεπιδρούν με την παιδαγωγική ομάδα, ανταλλάσσοντας απόψεις για τις εμπειρίες τους και τα προβλήματα που τυχόν συνάντησαν και ψάχνοντας από κοινού να βρουν την κατάλληλη λύση.

Διδακτική προσέγγιση με Τ.Π.Ε

- Ο εκπαιδευτικός βοήθησε τα παιδιά να εξερευνήσουν το διαδίκτυο, με τη χρήση ενός διαφυλλιστή, ώστε να ανακαλύψουν πληροφορίες, να τις διαχειριστούν, να τις κατανοήσουν, να τις ταξινομήσουν και να σταθούν κριτικά απέναντι τους.
- Δόθηκε, επίσης, μια καταπληκτική ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να θίξει θέματα σχετικά με την ασφαλή και στοχευμένη πλοήγηση στο διαδίκτυο καθώς και την υιοθέτηση κριτικής στάσης απέναντι σε όλες τις πληροφορίες. Τα
- ο λογισμικό γενικής χρήσης power point ήταν ανοιχτού τύπου και επέτρεψε τη δημιουργική σύνθεση και παρουσίαση γεγονότων ή εννοιών τις οποίες έχουν ανακαλύψει και αξιολογήσει για τη σπουδαιότητά τους.
- Εξασφάλισε την ενεργό συμμετοχή του παιδιού στην οικοδόμηση της γνώσης.

- Πρόσφερε ευκαιρίες για ομαδική δραστηριότητα, προάγοντας το πνεύμα της συνεργασίας και του αλληλοσεβασμού των παιδιών.
- Το λογισμικό hot potatoes έδωσε τη δυνατότητα στα παιδιά να δημιουργήσουν διάφορα « παιχνίδια » σχετικά με το θέμα τους και « παίζοντας » να εδραιώσουν τη νέα γνώση.
- Ο επεξεργαστής κειμένου αποτέλεσε μια νέα μέθοδο γραφής, ποιοτικά διαφορετικής από την παραδοσιακή, που έδειξε την εξέλιξη των παιδιών στη γραφή και ευνόησε την πολυτροπικότητα στην έκφρασή τους.
- Η χρήση του προγράμματος Google Earth έδωσε την ευκαιρία στα παιδιά να κατακτήσουν το χώρο μέσα στον οποίο συνέβησαν τα γεγονότα. Με τον τρόπο αυτό η νέα γνώση εδραιώθηκε και δόθηκε η δυνατότητα να επεκταθεί η συγκεκριμένη ενότητα και σε άλλες γνωστικές περιοχές.

Διαδικασία υλοποίησης

- Με αφορμή τη θρησκευτική γιορτή των Χριστουγέννων σχεδιάστηκαν ένα σύνολο από δραστηριότητες για να έρθουν σε επαφή τα παιδιά με την ιστορία της Γέννησης του Χριστού.
- Αναλυτικότερα, το νηπιαγωγείο διέθετε δυο αίθουσες. Στη μία αίθουσα τα παιδιά ασχολούνταν με ελεύθερες δραστηριότητες. Τα παιδιά κλήθηκαν στην άλλη αίθουσα, όπου οι εκπαιδευτικοί είχαν δημιουργήσει περιβάλλον με ερεθίσματα θρησκευτικού τύπου, όπως βυζαντινή μουσική και προβολή σε βιντεοπροβολέα ταινίας (animation) με θέμα την Γέννηση του Χριστού, για να γνωρίσουν τα παιδιά τις θρησκευτικές μας παραδόσεις.
- Επιδίωξή τους ήταν η δημιουργία συνθηκών έκπληξης και προβληματισμού στα παιδιά, ώστε συνειρμικά να συνδέσουν προηγούμενες εμπειρίες και γνώσεις που πιθανόν είχαν με τα Χριστούγεννα.
- Τόσο η προβολή της ταινίας, όσο και το μουσικό ερέθισμα, βοήθησε τα παιδιά να εστιάσουν τη σκέψη τους και να κάνουν επιτυχημένες προβλέψεις για το θέμα της ιστορίας που θα ακολουθούσε.

Διαδικασία υλοποίησης

- Δημιουργήθηκε ευχάριστο κλίμα και συνθήκες ασφάλειας για να αναπτυχθούν σχετικοί διάλογοι.
- Μέσο ανάγνωσης αποτέλεσε το Ευαγγέλιο του κατά Λουκά που βρίσκονταν κατάλληλα σκεπασμένο στο καβαλέτο της τάξης. Προκειμένου τα παιδιά να το αποκαλύψουν χρησιμοποιήθηκε η τεχνική με τα «παραθυράκια».
- Με την σειρά που κάθονταν, ο εκπαιδευτικός τα σήκωνε ένα-ένα, τους ζητούσε να ανοίξουν το παραθυράκι με τον σωστό αριθμό και τα ρωτούσε τι νόμιζαν ότι έβλεπαν από πίσω.
- Κάθε φορά που κάποιο παιδί δυσκολευόταν να βρει τον αριθμό που έπρεπε να ανοίξει, το παρακινούσε να κοιτάξει το ημερολόγιο της τάξης όπου οι αριθμοί ήταν γραμμένοι με την σειρά.
- Εφόσον λοιπόν ανοίχτηκαν όλα, ρώτησε τα παιδιά τι πίστευαν ότι κρυβόταν από πίσω. Χαρούμενα τότε κατάλαβαν ότι επρόκειτο για το Ευαγγέλιο.
- Ρώτησε στη συνέχεια τα παιδιά τι ήταν το «Ευαγγέλιο» και διαπιστώθηκε με έκπληξη η ποικιλία και ο πλούτος των εμπειριών τους.

Σχεδιάγραμμα 1: οι αρχικές αναπαραστάσεις, προϋπάρχουσες εμπειρίες και γνώσεις των παιδιών για το ευαγγέλιο

Διαδικασία υλοποίησης

- Καθώς ακούγονταν οι ιδέες των παιδιών, η εκπαιδευτικός τις κατέγραφε με τη βοήθειά τους, συλλαβίζοντάς τες, στα κουτάκια του ιστογράμματος. Παράλληλα, δίπλα τους κολλούσε και την αντίστοιχη εικόνα. Οι ιδέες που ακούστηκαν και γράφτηκαν ήταν οι εξής:
 - _ Το ευαγγέλιο, το διαβάζει ο παπάς στην εκκλησία, όταν πάμε με τη μαμά μου.
 - _ Είναι πολύ μεγάλο βιβλίο, ολόχρυσο.
 - _ Εγώ το έχω φιλήσει.
 - _ Λέει ιστορίες για το Χριστό, λέει η μαμά μου, αλλά εγώ δεν καταλαβαίνω τίποτα και παίζω με τα άλλα παιδιά.
 - _ Εγώ το έχω δει να το κρατάει ο παπάς όταν κάνει γύρω γύρω.

Διαδικασία υλοποίησης

- Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός πρότεινε στα παιδιά να τους διαβάσει μια ιστορία.
- Τα παιδιά δέχτηκαν και έγινε η ανάγνωση του πρωτότυπου κειμένου της γέννησης από μετάφραση. Ξεκίνησε λοιπόν να διαβάζει την ιστορία της Γέννησης του Χριστού, χρησιμοποιώντας έναν ξύλινο δείκτη και σταματούσε σε κάποια σημεία προκειμένου να δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να ανακαλύπτουν την λέξη που ακολουθούσε.
- Η αλληλεπιδραστική διαδικασία αυτή λοιπόν τους άρεσε πολύ, για αυτό και ζήτησαν να την διαβάσει και δεύτερη φορά. Τα παιδιά αν και γνώριζαν την ιστορία άκουγαν με προσοχή την ιστορία.

Διαδικασία υλοποίησης

- Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός προχώρησε στην αποδόμηση του κειμένου με σκοπό την βαθύτερη κατανόηση της ιστορίας.
 - _ Πού διαδραματίζεται η ιστορία;
 - _ Γιατί ακριβώς μας μιλάει η ιστορία;
 - _ Πού γεννήθηκε ο μικρός χριστός;
 - _ Ποιους άλλους είχε μέσα η φάτνη;
 - _ Πώς έλεγαν τη μητέρα του μικρού χριστού;
 - _ Πώς έλεγαν τον πατέρα του;
 - _ Ποιοι ήρθαν να επισκεφτούν τον μικρό Χριστό;
 - _ Τι του έφεραν;
 - _ Πώς φωτίζονταν η φάτνη;

Διαδικασία υλοποίησης

- Η εκπαιδευτικός, εκτελώντας χρέη γραφέα, κατέγραψε τις απαντήσεις, δίπλα από τις ερωτήσεις.
- Στη συνέχεια ρώτησε τα παιδιά πού θα μπορούσαν να ψάξουν για να μάθουν περισσότερες γνώσεις για τη γέννηση του Χριστού. Τα παιδιά ανέφεραν τον υπολογιστή. Χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες. Η μία ομάδα θα έψαχνε για το ταξίδι του Ιωσήφ και της Μαρίας στη Βηθλεέμ, η δεύτερη ομάδα για το γεγονός της Γέννησης και η τρίτη ομάδα για τον ερχομό των Μάγων και την επιστροφή της Μαρίας στην έρημο.
- Η εκπαιδευτικός είχε προετοιμάσει για κάθε ομάδα ένα λογισμικό Power Point με την προβολή παρουσίασης έργων βυζαντινής τέχνης που σχετίζονταν με τα βασικά στοιχεία της αφήγησης.

Διαδικασία υλοποίησης

- Η επιλογή και ο τρόπος διατύπωσης των ερωτήσεων ακολούθησαν τη μεθοδολογία του Feldman (1994). Στο ξεκίνημα τα παιδιά κλήθηκαν να παρατηρήσουν και να περιγράψουν τον πίνακα
- *(Τι βλέπεις;... Περιγράψε την εικόνα... Βρες αντικείμενα και πρόσωπα... Παρατήρησε κάτι περίεργο ή ξεχωριστό;... Ποιο είναι το θέμα;).*

Διαδικασία υλοποίησης

- Στη συνέχεια, κλήθηκαν να αποκρυπτογραφήσουν τα εκφραστικά μέσα του καλλιτέχνη, τεχνοτροπικά-μορφολογικά στοιχεία (χρώματα, υλικά, γραμμές, σχήματα, μοτίβα, επίπεδα, σύνθεση, εικαστικά τεχνάσματα κ.ά.). Κατόπιν, έκριναν, σύγκριναν και ερμήνευσαν πληροφορίες (Αυτό που βλέπεις στο έργο μοιάζει με κάποια γνωστή εικόνα;... Ποια ώρα της ημέρας ζωγραφίστηκε;... Γιατί ο καλλιτέχνης ζωγραφίζει έτσι;... Τι αγαπά περισσότερο;... Υπάρχει κάποιο σημείο του πίνακα που μπορεί να συνδεθεί με τη ζωή του δημιουργού;), έκφραση βιωμάτων και εμπειριών (Σύγκρινε τα δύο έργα..., Σύγκρινε τα μορφικά στοιχεία του έργου με έργα δυτικότροπης ή βυζαντινής τεχνικής με το ίδιο θέμα).

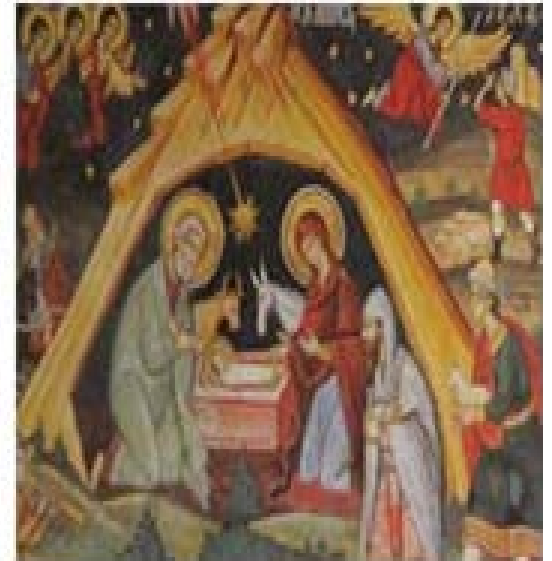
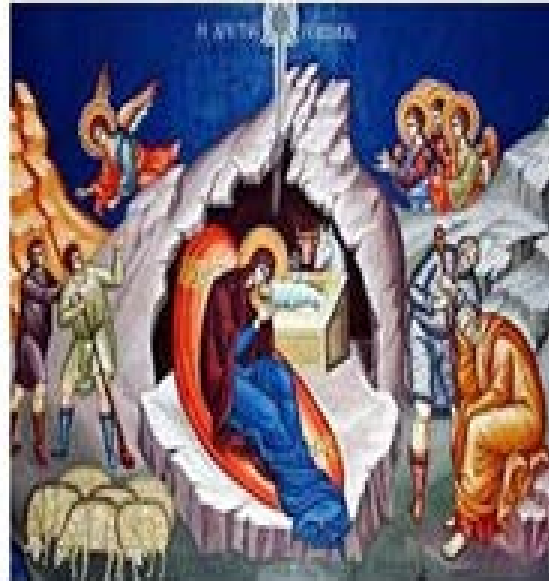
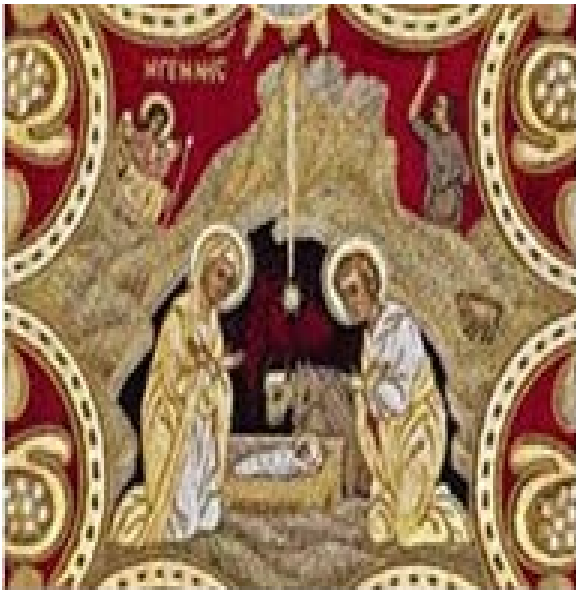
Διαδικασία υλοποίησης

- Στο τέλος φαντάστηκαν (Τι θα συνέβαινε αν ζωντάνευαν τα αντικείμενα;... Τι σκέφτονται οι ζωγραφισμένες μορφές;... Διηγήσου τη συνέχεια του πίνακα... Τι ακούς βλέποντας το έργο;... Πού θα ήθελες να κρυφτείς μέσα στο έργο;...) και δημιουργούν (Ζωγράφισε ένα χαμένο πίνακα του καλλιτέχνη... Πώς θα ήταν σήμερα ζωγραφισμένο το έργο;...).
- Η διαδικασία αυτή αποτέλεσε ένα διαδοχικό πέρασμα από το παιχνίδι της παρατήρησης στο παιχνίδι της ερμηνείας κι από εκεί στο παιχνίδι της φαντασίας και της δημιουργίας.

Διαδικασία υλοποίησης

- Στη συνέχεια κάθε ομάδα κλήθηκε να επικεντρωθεί σε έναν από τους παρακάτω πίνακες και με τη βοήθεια του προγράμματος Jigs@w Puzzle να προσπαθήσει να ενώσει τα κομμάτια ενός πάζλ, προκειμένου να δημιουργήσει ολόκληρη την εικόνα και με αντιγραφή και επικόλληση να την τοποθετήσει σε ένα κενό έγγραφο.
- Έγραψαν με δικά τους λόγια τα πρόσωπα της ιστορίας και με το πρόγραμμα ζωγραφικής, ζωγράφισαν ελεύθερα ότι τους έκανε εντύπωση από τον πίνακα.

Διαδικασία υλοποίησης

Διαδικασία υλοποίησης

- Οι δραστηριότητες που ακολούθησαν την προσέγγιση των έργων, βασίστηκαν στη βίωση της αισθητικής εμπειρίας των παιδιών.
- Τα παιδιά προσπάθησαν να ανασυνθέσουν και να δημιουργήσουν μέσα από τις εμπειρίες τους, εκφράζοντας τα συναισθήματά τους.
- Προσπάθησαν να ζωντανέψουν τον πίνακα και να το αναπαραστήσουν παντομimικά. Η θεατρική δράση επενδύθηκε με βυζαντινή μουσική, την οποία επέλεξαν τα παιδιά από μια λίστα που είχε προετοιμάσει η εκπαιδευτικός σε ένα Cdrom και η δραστηριότητα βιντεοσκοπήθηκε, αλλά και φωτογραφίστηκε για ν' αξιοποιηθεί αργότερα παιδαγωγικά.
- Μερικά παιδιά ανα-διηγήθηκαν την ιστορία και ηχογράφησαν με ψηφιακό μαγνητόφωνο. Όλοι μαζί άκουσαν την ηχογράφιση και συζήτησαν τι θα έκαναν το υλικό αυτό.
- Έτσι, στη γωνιά του Υπολογιστή μαζί με τα παιδιά δημιουργήθηκε ένας φάκελος με τίτλο «Χριστούγεννα» όπου έβαλαν μέσα το βίντεο και σε ομάδες των 3 είχαν τη δυνατότητα εφεξής να το χρησιμοποιούν μόνο τους.
- Δημιούργησαν, επίσης έναν άλλο φάκελο με τις φωτογραφίες.
- Έγραψαν ακόμη ένα cd με τις ηχογραφήσεις και τη βυζαντινή μουσική για τη γωνιά του στερεοφωνικού, όπου τα παιδιά μπορούσαν να το ακούν με ακουστικά.

Αξιολόγηση δραστηριότητας

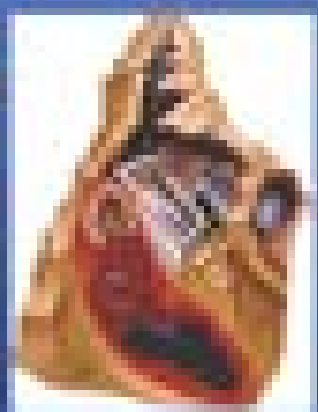
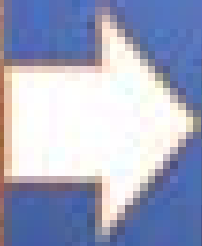
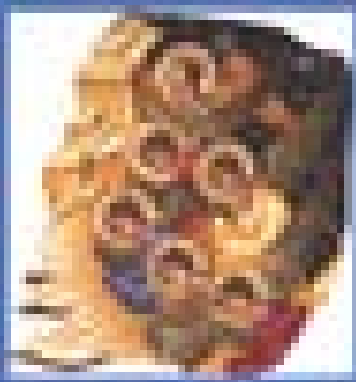
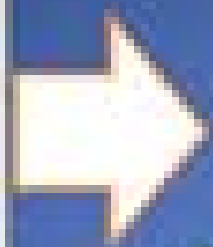
- Για την τελική αξιολόγηση της νέας γνώσης δόθηκαν στα παιδιά τρία φύλλα εργασίας.
- Στο πρώτο φύλλο τα παιδιά δεν χρειάστηκε να χρησιμοποιήσουν υπολογιστή. Περιλάμβανε ένα σύνολο εικόνων με τα έργα τέχνης που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και ζητήθηκε από τα παιδιά να σχηματίσουν την ιστορία της γέννησης, κολλώντας τις εικόνες κατά χρονική ακολουθία.
- Το δεύτερο φύλλο εργασίας, συμπληρώθηκε από τα παιδιά με τη βοήθεια του υπολογιστή χρησιμοποιώντας το λογισμικό του Power Point και απαιτούσε από αυτά, να χρησιμοποιήσουν το ποντίκι για να ενώσουν τα κομμάτια μιας εικόνας με τη Γέννηση του Χριστού με την ολόκληρη αντίστοιχη της, καθώς και να διαγράψουν το κομμάτι που δεν ταίριαζε με καμία από τις εικόνες.
- Στο τρίτο φύλλο τα παιδιά έπρεπε να αναγνωρίσουν τα ονόματα των ηρώων της γέννησης, να τα κόψουν και να τα κολλήσουν στην αντίστοιχη θέση.

Μαθηματικὸν κείμενον καὶ τὸν διόριστον τοῦ σφαιρικοῦ κελύφους ἐπιπέδου καὶ ὑπερσφαιρικοῦ τοῦ Γκιρμπατζί

Κύρια:

Μαθηματικὸν

Όνομα: _____ Ημερομηνία: _____

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑ ΚΑΙ ΕΝΣΙΔΑ : Αναγνώριση βρεφών και κύβητος τα ανάμεσα των προσώπων της γέννησης και τους κτήνη.

• **Βιβλιογραφία**

- Βασιλόπουλος Χ. (1996). Θρησκευτική αγωγή και αυτονομία του παιδιού. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Feldman, E. (1994). Becoming human through art. Englewood Cliffs, N.J. σελ 10.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (2000). The psychology of the child. New York: Basic Books.
- Vygotsky, L.S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological process. Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press.
- Γκλιάου-Χριστοδούλου, Ν., & Γουργιώτου, Ε. (2009). Στάσεις των νηπιαγωγών δημόσιων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων για τη χρήση του υπολογιστή στην προσχολική τάξη, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών θεμάτων, Σεπτέμβριος 2009, σελ. 148-166.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). Οδηγός Νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί – δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης. Αθήνα: ΟΕΔΒ, σελ. 350.
- Ζαράνης, Ν., & Τσάρα, Ε. (2008). Εκπαιδευτικό Λογισμικό στα Μαθηματικά για τα πρώτα χρόνια της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος με θέμα: Ελληνική Παιδαγωγική & Εκπαιδευτική Έρευνα
- Ζαράνης, Ν., & Οικονομίδης, Β. (2008). Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Προσχολική Εκπαίδευση. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ζαράνης, Ν., Οικονομίδης, Β. (2006). Οι Απόψεις των Νηπιαγωγών για τη χρήση του Διαδικτύου στο νηπιαγωγείο. Στο (επιμ.) Πρακτικά 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο “Κριτική, Δημιουργική, Διαλεκτική Σκέψη στην Εκπαίδευση”, σελ. 455-466.
- Ζούμας Ευ. (2001). Η συμβολή της θρησκευτικής αγωγής στην κοινωνικοποίηση των νηπίων, Μακεδόν, 8, 179-190.
- Κόμης, Β. (2004). Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Κυρίδης, Α., Δρόσος, Β., & Ντίνας, Κ. (2003). Η πληροφοριακή – επικοινωνιακή τεχνολογία στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση, το παράδειγμα της γλώσσας. Αθήνα: Τυπωθήτω, σελ.138-139,185-186,192.
- Νικολοπούλου, Κ. (2009). Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών στην προσχολική εκπαίδευση. Αθήνα: Πατάκης.
- Οικονομίδης, Β. (2009). Οι Κοινωνικές σπουδές στο Ενιαίο Διαθεματικό Πλαίσιο Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Στο Κ. Δ. Μαλαφάντης (επιμ.) Πρακτικά ΙΓ΄ Διεθνούς Παιδαγωγικού Συνεδρίου “Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Εγχειρίδια: Ελληνική Πραγματικότητα και διεθνής εμπειρία». Αθήνα: Διάδραση.
- Σερλέτη, Ε., Παπαστεφανάκη Μ. & Περρή, Κ. (2004). Τα γενέθλια του Χριστού. Στο (επιμ.) Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου “Ηθική και Θρησκευτική Ανάπτυξη και Αγωγή του Παιδιού” (σελ. 314-322), Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Siraj-Blatchford, I., & Siraj-Blatchford, J. (2006). A guide to developing the ICT curriculum for early childhood education. UK: Trentham books.
- Σταυριανός, Κ. , Ζαράνης, Ν., & Νύκταρης, Κ. (2004). Η διδασκαλία της παραβολής του Ασώτου με τη βοήθεια υπολογιστή. Στο (επιμ.) Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου “Ηθική και Θρησκευτική Ανάπτυξη και Αγωγή του Παιδιού” (σελ. 323-331), Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Υ.Π.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., (2003). Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Φεσάκης Γ., (2008). Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην προσχολική εκπαίδευση, διαστάσεις και προοπτικές. Στο Β. Κόμης, (επιμ.), Πρακτικά του 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου “Διδακτική της Πληροφορικής” (415-424), Πάτρα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Χοντολίδου, Ε. (1999). Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας, Γλωσσικός Υπολογιστής, 1, 115-118.

Η καλλιέργεια του προφορικού λόγου στο νηπιαγωγείο

- ΔΕΠΠΣ Παιδί και Γλώσσα: Πρόγραμμα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Γλώσσας: Προφορική επικοινωνία

ΣΤΟΧΟΣ

- Ο στόχος της νηπιαγωγού ήταν να οδηγήσει τα παιδιά να αντιληφθούν τα γλωσσικά φαινόμενα σαν μία πηγή βασικών δυσκολιών και να υιοθετήσουν μια ενεργητική στάση για να τις επιλύσουν.

Επιδιώξεις

- Ενθαρρύνονται να περιγράφουν γεγονότα και καταστάσεις από την καθημερινή τους ζωή μέσα στην τάξη.
- Παροτρύνονται να δίνουν εξηγήσεις για διάφορες επιλογές και να αιτιολογούν απόψεις και πράξεις τους.
- Συμμετέχουν σε μια ομαδική συζήτηση μαθαίνοντας να ακούνε τους συνομιλητές τους, χωρίς να διακόπτουν, και να μιλούν την κατάλληλη στιγμή, αφού λάβουν υπόψη τους τι έχει προηγηθεί.

Περίπτωση 1η:

Επίλυση μιας παρεξήγησης-συμπλοκής
μετά από ένα επεισόδιο στην αυλή του νηπιαγωγείου

- Κατά τη διάρκεια του διαλείμματος ξέσπασε ένας καβγάς μεταξύ κάποιων νηπίων, ο οποίος κατέληξε σε φωνές, βρισιές και κλάματα.

- Η αξιοποίηση μιας προβληματικής κατάστασης ή ενός γεγονότος το οποίο διατάραξε την τάξη ή την αυλή σαν υποστηρικτικό μέσο (αφορμή) μιας γλωσσικής δραστηριότητας απαιτεί-επιβάλλει τη χρήση ενός κατάλληλου λεξιλογίου, μιας **επεξηγηματικής έκφρασης**, επιβάλλει τη μάθηση του **«κοινωνείν»**.

Από την πλευρά των παιδιών

- Ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους πρωταγωνιστές στον καυγά να συζητήσουν το πρόβλημα προκειμένου να ρυθμίσει το πρόβλημα, να μειωθεί η ένταση και να αποκατασταθούν οι σχέσεις των παιδιών και να συμφιλιωθούν.
- Κάθε παιδί προσπαθεί να εξηγήσει ό,τι ακριβώς συνέβη.

- Στη συνέχεια εμπλέκονται και άλλα παιδιά στη συζήτηση εκφράζοντας ό, τι είδαν και άκουσαν, καθώς και τη γνώμη τους για την εξέλιξη του καβγά.
- Προτείνουν τις υποθέσεις τους για να αποφύγουν την επανάληψη τέτοιων γεγονότων.
- Μερικά παιδιά θυμούνται τους κανόνες που έχουν συμφωνήσει για το πώς λύνουμε τις διαφορές μας.

Ρυθμίσεις από τη μεριά της νηπιαγωγού με σκοπό την επικοινωνία

- Ο/η εκπαιδευτικός την ώρα του συμβάντος διευκολύνει την έκφραση κάθε παιδιού και βοηθά όλα τα παιδιά να ακουστούν, να εκφραστούν.
- Προσπαθεί να ανασυντάξει τα γεγονότα που αφηγούνται τα παιδιά σε σχέση με τη χρονολογική σειρά που συνέβησαν.

- Προκειμένου δε να δώσει στα παιδιά να καταλάβουν την προτεραιότητα/σοβαρότητα της συγκεκριμένης κατάστασης για την **ομαλή ζωή τους μέσα στο νηπιαγωγείο** παρέκαμψε τη δραστηριότητα που προβλεπόταν στη συνέχεια του προγράμματός και τους προτείνει μόλις τελειώσει το διάλειμμα, να μαζευτούν στην **παρεούλα** και να **συζητήσουν** το θέμα παρουσία όλης της τάξης.

Πράγματι, μαζεύονται στην παρεούλα και ο εκπαιδευτικός ανοίγει το θέμα.

- Διευκολύνει τον συγκερασμό των ιδεών βοηθώντας τα παιδιά να τοποθετήσουν τα γεγονότα στη σωστή χρονολογική σειρά. Ενισχύει μια ειρηνική επικοινωνία μεταξύ των παιδιών.
- Συσχετίζει το επεισόδιο με τους κανόνες συλλογικής ζωής που έχουν από κοινού θέσει και ισχύουν μέσα στο νηπιαγωγείο.
- Επιβεβαιώνει την κατανόηση αυτών των κανόνων από όλα τα παιδιά.
- Βοηθά τα παιδιά να κάνουν **προτάσεις** για τη βελτίωση των κανόνων συλλογικής ζωής και τον τρόπο υλοποίησής τους.

Δείκτες παρατήρησης και αξιολόγησης της δραστηριότητας

Το παιδί πρέπει να:

- Παίρνει το λόγο μέσα στην ομάδα μετά από πρόσκληση της ηγπιαγωγού.
- Ζητάει το λόγο, να ακούει τους άλλους, να περιμένει τη σειρά του για να εκφρασθεί.
- Να ζητάει το λόγο, να ακούει τους άλλους, να περιμένει τη σειρά του και να εκφράζεται γύρω από το θέμα συζήτησης.
- Υπερασπίζεται την άποψή του μέσα σε μια συζήτηση και να ακούει τις απόψεις των άλλων.
- Συμμετέχει στην ανταλλαγή απόψεων, λαμβάνοντας υπόψη του τα λεγόμενα των άλλων (δηλ. να τροποποιεί την άποψή του, να εξελίσει τη συζήτηση, βασίζοντας τα λεγόμενά του στα προλεχθέντα).

Περίπτωση 2η:

Τα παιδιά διηγούνται στους γονείς τη βόλτα τους
στη γειτονιά του νηπιαγωγείου
με αφορμή τρεις φωτογραφίες

- Δραστηριότητες μετά τη βόλτα

Στάδια εργασίας (1)

- Οι φωτογραφίες που τραβήξαμε κατά τη διάρκεια της εξόδου αναρτήθηκαν σε έναν πίνακα στην είσοδο της τάξης. Τα παιδιά καλέστηκαν να τις δουν μόλις έμπαιναν στην τάξη: η ανακάλυψή τους προκάλεσε συζητήσεις, αναμνήσεις, ερωτήσεις. Τα παιδιά ξεκίνησαν μια συζήτηση στην οποία ενεπλάκη και η νηπιαγωγός.

Στάδιο (2)

- Με αφορμή τις φωτογραφίες ξεκίνησε μια νέα δραστηριότητα: Τα παιδιά της τάξης χωρίστηκαν σε δύο ομάδες και η κάθε ομάδα θα επεξεργαζόταν τις μισές φωτογραφίες. Προσπαθώντας τα παιδιά να επικεντρώσουν στην αφήγηση της εξόδου σύμφωνα με τα όσα βλέπανε στις φωτογραφίες δεν ήταν εύκολο φυσικά να αποφύγουν την περιγραφή

Στάδιο (3)

- Ανταλλαγή των βιωμάτων τους, των εμπειριών τους, των συναισθημάτων τους. Προκειμένου όμως να περιγράψεις, να πληροφορήσεις κάποιους άλλους που δεν έζησαν την ίδια εμπειρία, είναι απαραίτητο να ξεφύγεις από τη δυναμική της έκφρασης ενός βιώματος και να υιοθετήσεις μια επεξεργασμένη μορφή οργάνωσης του προφορικού λόγου.

Τα παιδιά ανακαλύπτουν τις φωτογραφίες που πάρθηκαν κατά την έξοδό τους γύρω από το νηπιαγωγείο

_Κοίτα κυρία, είμαστε όλοι σ' αυτή τη φωτογραφία.

_Οι μαμάδες πιάνουν τα παιδιά από το χέρι.

_Και συ κυρία πιάνεις το χέρι του Γιώργου και της Αννούλας.

_Ωραία είσαι συ Αγγελική φοράς το ροζ μπουφάν σου!

_Είμαστε εδώ, μπροστά στην πόρτα του σχολείου.

_Κυρία, εσύ πήρες τη φωτογραφική μηχανή στο λαιμό σου.

_Είδες Νικολέτα, σε κρατάω από το χέρι μου.

_Ναι, αλλά μου το έσφιγγες πολύ.

_Εγώ δεν φαίνομαι. Είστε, σεις μπροστά μου.

_Σε λίγο φτάνουμε στο σπίτι μου.

Τα παιδιά διηγούνται τον περίπατό τους στους γονείς

_Όλα τα παιδιά βρίσκονται εδώ με τους γονείς και τη δασκάλα.

_Μπροστά στο νηπιαγωγείο.

_Οι μαμάδες πιάνουν τα παιδιά από το χέρι τους και η κυρία μας πιάνει το χέρι του Γιώργου και της Αννούλας.

_Η δασκάλα μας έβαλε τη φωτογραφική μηχανή γύρω από το λαιμό της.

Ο Νίκος δίνει το χέρι του στον Μάκη.

_Δεν βλέπουμε την Μαργαρίτα.

_Σε λίγο θα περάσουμε μπροστά από το σπίτι του Νίκου.

Τα παιδιά δίνουν τίτλους στις φωτογραφίες για την έκθεση

_ Η τάξη μας βγαίνει από το νηπιαγωγείο. Θα κάνει μια βόλτα στη γειτονιά.

_Είδατε; Υπάρχει μια σημαία .
_Πολλές φορές γίνονται γάμοι.
_Και εμείς είμαστε τώρα σαν να είμαστε σε γάμο.
_Η κυρία μας πού είναι δεν την βλέπω.
_Μας παίρνει φωτογραφία, γι αυτό δεν την βλέπουμε. Είναι μπροστά μας.
_Είμαστε όλοι πάνω στα σκαλιά, δεν είμαστε όλοι ίδιοι: άλλοι είμαστε ψηλοί και άλλοι χαμηλοί.
_Ναι, αλλά η κυρία μας είχε πει να είμαστε όλοι πάνω στα σκαλιά, πιο ψηλά και πιο χαμηλά.
_Αφού δεν είχε αρκετό χώρο για όλους μας πάνω στα σκαλιά.

_Η σημαία είναι κρεμασμένη στο Δημαρχείο.
_Είναι εκεί που γίνονται οι γάμοι.
_Στεκόμαστε όπως στους γάμους.
_Υπάρχουν ψηλά και χαμηλά παιδιά.
_Είναι γιατί η δασκάλα μας ήθελε να ανεβούμε όλοι πάνω στα σκαλιά.
_Και δεν υπήρχε πολύς χώρος για όλα τα παιδιά

Βρισκόμαστε στους δρόμους της Παλλήνης. Η δασκάλα μας τραβάει φωτογραφίες.

-Παιδιά, κοιτάξτε, εδώ μένω.
_Ναι, θυμάμαι περάσαμε από
μπροστά.
_Πού μένεις;
_Να, εδώ.
_Μα δεν βλέπω τίποτα.
_Αφού σου δείχνω, δε βλέπεις;
Είναι εδώ που βλέπεις το
παράθυρο με τις κόκκινες
κουρτίνες.
_Ου! Πολύ ψηλά μένεις!
_Εγώ τα έχω μετρήσει τα
πατώματα. Είναι τέσσερα.
_Όχι, πέντε είναι.
_Πας να τα μετρήσουμε;
_Τέσσερα είναι.
_Και το σπίτι είναι όλο
πορτοκαλί.

Βρισκόμαστε όλοι μπροστά
στο σπίτι του Νίκου.
Μένει εκεί ψηλά, στο τέταρτο
όροφο.
_Μας είπε ότι είχε κόκκινες
κουρτίνες στα παράθυρα.

—

Ο Νίκος μας δείχνει το σπίτι
του. Είναι αυτό που έχει
κόκκινες κουρτίνες.

Αξιολόγηση δραστηριότητας

Δείκτες για την παρατήρηση και την αξιολόγηση:

- Το παιδί μπορεί να:
- Θυμηθεί ένα κοντινό συλλογικό βίωμα και να γίνει κατανοητό από τους άλλους με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού.
- Θυμηθεί ένα κοντινό συλλογικό βίωμα και να γίνει κατανοητό από τους άλλους με τη βοήθεια φωτογραφιών οργανωμένων κατά χρονολογική σειρά
- Θυμηθεί ένα κοντινό συλλογικό βίωμα και να γίνει κατανοητό από τους άλλους χωρίς καμιά βοήθεια: να αυτοδιορθώνεται όταν αντιλαμβάνεται ότι δεν είναι σαφές.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης